

METODOLOGIA PIERWSZA

→ PODSTAWOWE FAKTY I HISTORIA ŚWIADKA

Kiedy jest to wygodne:

Dobre rozwiązanie, gdy masz tylko jedną lekcję

CEL:

Uczeń umieści ważne wydarzenia związane z represjami sowieckimi na osi czasu, wskazując ich przyczyny i znaczenie. Opowiada historię wybranego świadka. Podsumuje własnymi słowami, w jaki sposób represje odnoszą się do naszej historii. Uczeń określi, jakiego rodzaju represji doświadczył upamiętniany świadek (egzekucja, obóz, zesłanie).

Pomoce:

Komputer, projektor, głośniki

Czas:

Minimum 45 minut

Metoda pracy:

Uczniowie oglądają film, a następnie dyskutują

FAZA 1 / 10 min.

Przywołanie

Opis:

Zobacz oddzielną metodologię „Przywołanie“

Faza przywołania jest szczególnie ważna w nauczaniu o represjach sowieckich. Uczniowie często nie mają wystarczającej wiedzy na ten temat (w przeciwieństwie do, na przykład, popularnych tematów ze średniowiecza lub II wojny światowej). W związku z tym mogą nie uważać go za ważny i w ogóle nie chcieć się nim zajmować. Ewokacje pozwalają im aktywować istniejącą wiedzę i pomysły oraz powiązać je z nową nauką. Pobudzi to ich ciekawość i motywację do pogłębiania wiedzy na dany temat. Jednocześnie dowiesz się, z jakimi pomysłami lub mitami uczniowie wchodzi na lekcję. Można je następnie rozwinąć w fazie uświadamiania i obalić.

Komentarze i wskazówki

Wybierz jedną z metod wymienionych osobno w rozdziale Przywołanie

FAZA 2 / 5–10 min.

Określamy znaczenie słów

Opis:

Przed odtworzeniem filmu instruktażowego lub pracą ze wspomnieniami pamiętnikarza, dobrym pomysłem jest omówienie z uczniami wszelkich pojęć, które mogą być niejasne. Tutaj wybraliśmy niektóre z terminów pojawiających się w filmie, które są nieznane, zwłaszcza młodszym uczniom. Jeśli jednak pracujesz z uczniami, co do których masz pewność, że rozumieją znaczenie tych słów, możesz pominąć tę sekcję. Poniżej znajdują się również sposoby, w jakie można nauczyć się znaczenia tych terminów.

Opcja 1 PROSTE SPOTKANIE

Podaj pojęcie, które może być nieznanie uczniom i omów z nimi jego znaczenie. Nie chodzi o znalezienie dokładnej definicji, ale o wyjaśnienie uczniom znaczenia słów w sposób dostosowany do ich wieku.

Opcja 2 BINGO

Przygotowanie:

- Przygotuj 12 kart z definicjami słów.

Komentarze i wskazówki

Oto być może mniej znane słowa i możliwe definicje:

represje – ostre tłumienie oporu lub sprzeciwu wobec reżimu

imperium – duże państwo kontrolujące wiele krajów

chaos – całkowite zamieszanie, nieporządek

terror – przemoc stosowana wobec ludności w celu zastraszenia

- Daj każdemu uczniowi losowy wybór 9 definicji w kwadratowej siatce 3x3.

Przebieg gry:

- Przeczytaj uczniom po kolei słowa z listy.
- Zadaniem uczniów jest zaznaczenie definicji słowa na swojej karcie.
- Pierwsza osoba, która zaznaczy 3 słowa z rzędu (pionowo, poziomo lub ukośnie) i krzyknie "Bingo!", wygrywa.

OPCJA 3 TWARDE KRZESŁO

Uczeń siedzi plecami do tablicy, podczas gdy nauczyciel zapisuje słowo na tablicy. Pozostali uczniowie muszą następnie wyjaśnić słowo uczniowi, który siedzi plecami do tablicy, nie wymieniając go bezpośrednio. Uczeń na gorącym krześle musi następnie odgadnąć, co to za słowo. Ta gra może być szybko rozegrana z kilkoma różnymi słowami i uczniami.

OPCJA 4 POSZUKIWANIE DEFINICJI

Na potrzeby tego ćwiczenia należy wcześniej przygotować kartki papieru z wyrażeniami i, osobno, z odpowiadającymi im definicjami. Rozdaj losowo kartki papieru i poproś uczniów, aby znaleźli swoich „partnerów” z odpowiednim wyrażeniem lub definicją. Jest to szybkie i interaktywne ćwiczenie, które zmusza uczniów do komunikowania się i omawiania znaczeń słów, umieszczania definicji w kontekście i krytycznego myślenia.

OPCJA 5 OBRAZY NA ŻYWO

Uczniowie stoją w kręgu z zamkniętymi oczami, nauczyciel czyta termin, a uczniowie muszą spróbować wyrazić jego znaczenie za pomocą swoich ciał. Następnie otwierają oczy i komentują. Co ciekawe, uczniowie często spontanicznie tworzą odpowiednią żywą rzeźbę, nie zdając sobie sprawy, że znają ten termin.

agitacja – rozpowszechnianie idei i myśli w celu wywarcia wpływu na ludzi

archiwum – zbiór dokumentów historycznych

prześladowanie – prześladowanie ludzi z powodu ich poglądów lub tożsamości

Radziecki – odnoszący się do Związku Radzieckiego

sabotaż – celowe uszkodzanie lub utrudnianie działania

szpiegostwo – potajemne zdobywanie informacji dla obcego mocarstwa

standard – ustalona reguła, miara lub wymóg

amnestia – ułaskawienie, umorzenie przestępstw

obóz – obóz Gułag

FÁZE 3 / 10–15 min.

Wideo CO TO BYŁ GUŁAG

Opis:

Ten film edukacyjny w jasny sposób podsumowuje kluczowe fakty dotyczące represji w Związku Radzieckim. Zapewnia kompleksowe spojrzenie w skali makro na historyczny rozwój represji, koncentrując się na erze Stalina i europejskim kontekście gułagów.

Wideo można wykorzystać do krótkiego wprowadzenia do tematu na początku lekcji.

Po prostu odtwórz film i poproś uczniów, aby skupili się na odpowiadaniu na istniejące pytania dotyczące tematu lub identyfikowaniu kluczowych informacji

Oto link do filmu: www.gulagxr.eu/video-a-pribehy

Po obejrzeniu filmu należy zapytać uczniów, co było dla nich nowe. Na przykład dla wielu uczniów na lekcjach pilotażowych nowością było to, że Gułag nie był tylko jednym obozem, ale całym systemem obozów. Inni nie zdawali sobie sprawy ze skali systemu i liczby ofiar. Większość uczniów nie zdawała sobie sprawy z europejskiego wymiaru represji.

Jest to również związane z pytaniem, dlaczego powinniśmy zajmować się tematem Gułagu w naszym kraju.

Przed kolejnym etapem można również zapytać, co uczniowie powinni wiedzieć dalej, aby pogłębić swoje zrozumienie sowieckich represji i odpowiednio dostosować nauczanie.

Z naszego doświadczenia wynika, że uczniowie najczęściej chcieli poznać historię prawdziwego świadka z naszego kraju. Co również oferujemy jako możliwy kolejny krok.

Komentarze i wskazówki

Oto pytania, na które można odpowiedzieć po obejrzeniu filmu:

1. Kiedy i z jakiego powodu powstały pierwsze obozy pracy w Związku Radzieckim?
2. Ile osób było więzionych w obozach podczas istnienia Gułagów i ile osób w nich zmarło?
3. Jakie były typowe warunki pracy i codzienna rutyna więźniów w łagrach?
4. Kto mógł być ofiarą uwięzienia w obozie pracy i z jakich powodów?
5. Jaki był los ludzi po zwolnieniu z łagrów i kiedy obozy zostały oficjalnie zamknięte?
6. Dlaczego powinniśmy zajmować się tematem Gułagu w naszym kraju?

Wskazówka: Zamiast odtwarzać cały film naraz, możesz również odtwarzać go w częściach i pozwolić uczniom zgadywać, co będzie dalej. Mogą odgadnąć inne fakty lub wydarzenia, zanim film zakończy historię. Może to aktywować ich istniejącą wiedzę (np. na temat II wojny światowej, wpływu śmierci Stalina itp.)

Wskazówka: Jeśli masz mało czasu i omówiłeś już temat represji sowieckich na poprzedniej lekcji, możesz pominąć tę sekcję. Alternatywnie można ją zastąpić rysując oś czasu i zapisując wraz z uczniami ważne wydarzenia z historii represji sowieckich.

FAZA 4 / 10 min.

Historia pamiętnikarza

Opis:

Wybierz historię z archiwum historii.

Wspomnienia świadka wnoszą do nauczania wymiar tzw. małej historii i tym samym odpowiednio uzupełniają informacje z poprzedniego filmu. Pozwalają nam spojrzeć na sowieckie represje przez pryzmat cierpienia konkretnej osoby. Wszystkie filmy są dość wymagające emocjonalnie, więc przypomnij uczniom o zasadach zaangażowania, jeśli oglądanie historii jest dla kogoś zbyt wymagające psychicznie.

Oto link do listy filmów: www.gulagxr.eu/video-a-pribehy

Oto kilka wariantów tego, jak można pracować z nagraniem wideo pamiętkowego.

1. Poproś uczniów, aby podczas słuchania zapisywali główne punkty opowieści autora wspomnień. Następnie, w parach, porównaj ich notatki i stwórz oś czasu jego lub jej życia.
2. Podziel film na 3 części. Po każdej części zatrzymaj się i poproś uczniów, aby przedyskutowali w grupach, czego się właśnie nauczyli i jak ta historia na nich wpłynęła.
3. Poinstruj uczniów, aby podczas słuchania zanotowali 3 emocjonalnie silne momenty z historii. Następnie niech przeanalizują te momenty w parach – dlaczego są emocjonalne, co mówią o warunkach w Gułagu itp.
4. Rozdaj kartki i poproś każdego ucznia o narysowanie sceny z opowiadania, która go zainteresowała. Następnie wyświetl i omów dzieła.
5. Na koniec zadaj uczniom pytania takie jak: Co wydało ci się najciekawsze w tej historii? Co było najbardziej zaskakujące? Jakie emocje w tobie wywołała? Jakie wydarzenie w jego życiu doprowadziło do represji? Czy autor wspomnień miał możliwość uniknięcia represji?

Komentarze i wskazówki

Wskazówka: Pomniki nie zawsze są dobrze rozumiane (słaby głos, akcent). Dlatego dobrym pomysłem jest jednocześnie włączenie napisów.

Wskazówka: Jeśli w szkole nie ma tabletów, ale można korzystać z telefonów, można poprosić uczniów, aby korzystali z własnych telefonów, aby śledzić historie wybranych pamiętnikarzy. Wszystkie historie są łatwo dostępne na naszej stronie projektu w serwisie [Vimeo](https://www.vimeo.com).

Wskazówka: Oprócz śledzenia historii jednego autora wspomnień, możesz również podzielić klasę na grupy i przypisać do każdej z nich innego autora wspomnień. Zapoznaj się z metodologią **PODSTAWOWE FAKTY I PORÓWNANIE OPOWIEŚCI RÓŻNYCH PAMIĘTNIKARZY**. Należy jednak wziąć pod uwagę konieczność wydłużenia czasu.

Wskazówka: Sprawdź, czy uczniowie zrozumieli historię. Wystarczy zadać kilka pytań sprawdzających w trakcie filmu lub na jego końcu. Kim była ofiara represji? Dlaczego trafiła do gułagu? itp

Wskazówka: Jeśli znasz uczniów od dłuższego czasu, możesz przeprowadzić eksperyment. Poproś uczniów, aby przypomnieli sobie ważne wydarzenie z życia szkoły, które prawdopodobnie wszyscy pamiętają (np. pierwszy dzień w szkole, ważną wycieczkę itp.), a następnie zadaj im pytania, takie jak „W co był ubrany dyrektor tego dnia?“, „Jakiego koloru był autobus?“, „Kto siedział w pierwszym rzędzie?“ itp. itp. Ponownie, uczniowie mogą zapisać swoje odpowiedzi na kartkach papieru i pokazać je lub wypowiedzieć bezpośrednio. Najprawdopodobniej będą się one nieznacznie różnić. Ta demonstracja może być wykorzystana do pokazania, że dana osoba nie musi kłamać, ale jej wspomnienia mogą różnić się w szczegółach od tego, jak ktoś inny zapamiętał dane wydarzenie. Wynika to ze sposobu, w jaki działa ludzka pamięć. Dlatego dobrym pomysłem jest zweryfikowanie lub uzupełnienie relacji wspominającego informacjami z innych źródeł. Krótko mówiąc, pamiętnik może służyć jako jedno ze źródeł wiedzy o przeszłości, ale nie powinien być jedynym.

FAZA 5 / 5–10 min.

Refleksja

Opis

Refleksja na koniec lekcji na temat represji sowieckich jest ważna, ponieważ pomaga uczniom lepiej uporządkować i doświadczyć zdobytej wiedzy na temat funkcjonowania systemu totalitarnego. Zmusza ich do podsumowania głównych faktów i losów konkretnych osób. Jednocześnie zmusza ich do zastanowienia się nad wpływem istnienia gułagów na jednostki i całe społeczeństwo oraz do odniesienia tych wydarzeń do teraźniejszości. W ten sposób uczniowie mogą uświadomić sobie wartość praw i wolności człowieka. Mają możliwość wyrażenia własnych poglądów na ten temat i zadawania

dodatkowych pytań. Ty, jako nauczyciel, otrzymujesz informację zwrotną na temat zrozumienia materiału.

Oto wskazówki, jak się zastanowić:

- Jeśli pracowałeś z mapą myśli w fazie przywoływania, użyj jej. Niech uczniowie wypełnią mapę myśli innym kolorem, wpisując 5 kluczowych słów, które utkwiły im w pamięci podczas lekcji. Następnie przedyskutuj, dlaczego wybrali te słowa i jak ich zrozumienie represji sowieckich pogłębiło się w porównaniu z sytuacją sprzed 40 minut.
- Jeśli pracowałeś z pytaniem “Dlaczego w ogóle powinniśmy uczyć się o represjach sowieckich?”, zadaj je ponownie i poproś kilku uczniów o zastanowienie się nad ich zmianą.
- Zadaj 3 pytania otwarte: Czego nowego się nauczyłeś? Jak wpłynęła na ciebie historia autora wspomnień? Jakie informacje znalazłeś w dzienniku badawczym? Jakie pytania nasunął temat? Poproś uczestników o krótką refleksję ustną lub na papierze.
- Na tablicy zapisz “Kluczowe wnioski” i “Pytania do przemyślenia”. Zachęć uczniów do swobodnego dodawania pomysłów. Na koniec podsumuj i skomentuj wypowiedzi.
- Zapytaj o 1-2 rzeczy, które najbardziej zainteresowały uczniów i 1–2 pytania, które przyszły im do głowy. Zostaw miejsce na dzielenie się.
- Anonimowa refleksja nad artykułem - 1 rzecz, która mnie zainteresowała + 1 pytanie na ten temat. Ci, którzy chcą, mogą się podzielić, ci, którzy nie chcą, mogą przykleić to na flipcharcie lub tablicy.
- Poproś uczniów, aby w parach lub małych grupach wspólnie przygotowali krótki tekst na temat represji sowieckich, który mógłby pojawić się w nowym podręczniku do historii.

Jeśli masz czas i jesteś do tego przyzwyczajony, możesz zadawać pytania takie jak:

- Co dały mi te zajęcia?
- Za co chciałbym pochwalić każdego na tej sali (w tym siebie)?
- Jak sądzę, co spowodowało takie zło?
- Czy temat Gulagu jest nadal aktualny?
- Co można zrobić, aby upamiętnić ofiary represji?
- Co mogę zrobić, aby coś takiego się nie powtórzyło?

Poproś uczniów, aby usiedli wygodnie w kręgu. Poczekaaj, aż będą cicho i weź „mówiący kamień”. Mówiący kamień oznacza, że tylko osoba trzymająca przedmiot może mówić. Mówi krótko i tylko do rzeczy. Krótko podsumuj każdą część dzisiejszej lekcji. Poproś uczniów (kto chce), aby skomentowali pytania lub powiedzieli innym wszystko, co uważają za ważne i istotne dla tematu. Każdy, kto nie chce mówić, przekaże kamyk dalej i nie będzie do tego zmuszany.

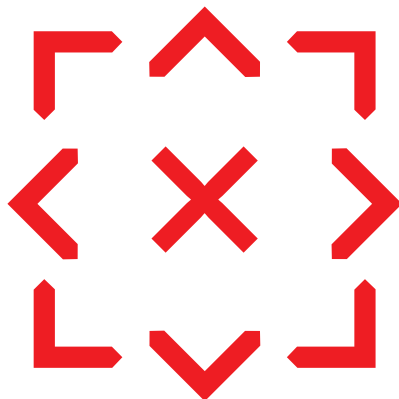
Komentáře a tipy

Tip: Pokud jste si jako evokační aktivitu vybrali V-CH-D, je dobré ji využít i zde pro formulaci sloupce „Dozvěděl jsem se“.

Komentarze i wskazówki

Wskazówka: Jeśli wybrałeś V-CH-D (wiem – chcę się uczyć - nauczyłem się) jako aktywność przywoływania, dobrym pomysłem jest użycie jej tutaj, aby sformułować kolumnę „nauczyłem się“

HODNOCENI

Oparta na kryteriach ocena postępów uczniów jest ważna w nauczaniu (nie tylko) o represjach sowieckich, ponieważ pozwala nauczycielowi lepiej zdiagnozować poziom zrozumienia kluczowych faktów przez uczniów, rozwój ich myślenia historycznego i postawy wobec wartości etycznych. Refleksja nad spełnieniem kryteriów dostarcza również informacji zwrotnych do dalszego nauczania. Ufamy, że stworzyłeś swój własny system oceniania odpowiedni do Twoich celów. Oto przykład tego, jak można skonfigurować system oceny, w tym możliwe przykłady odpowiedzi uczniów. Załóżmy trzy poziomy opanowania tematu.

POZIOM PODSTAWOWY

Opis kryteriów:

Uczeń potrafi podać tylko podstawowe fakty dotyczące funkcjonowania łagrów. Potrafi jedynie bardzo zgrubnie umiejscowić je w historycznym okresie istnienia ZSRR. Podaje krótką historię konkretnego więźnia. Powierzchnie postrzega związek między przyczynami i skutkami. Nie wykazuje większego zainteresowania kwestią łamania praw człowieka i wartościami demokratycznymi.

Przykład wystąpienia ucznia:

„Łagry były w Rosji, ponieważ był tam Stalin i zmuszał ludzi do ciężkiej pracy. Pan Nowak był tam więziony”.

POZIOM ŚREDNI

Opis kryteriów:

Uczniowie potrafią opisać funkcjonowanie gułagów, umiejscowić je w okresie stalinowskim i rozróżnić kilka rodzajów represji. Analizuje historię konkretnego więźnia. Potrafi opisać kilka przyczyn i konsekwencji represji. Omawia zagadnienia i zadaje pytania. Wykazuje częściowe zrozumienie wartości demokracji i praw człowieka.

Przykład wystąpienia ucznia:

„Więźniowie w łagrach pracowali w nieludzkich warunkach. Najgorzej było za czasów Stalina. Pan Nowak został uwięziony na podstawie sfigowanych zarzutów. Uważam, że to było niesprawiedliwe. Czy nie jest to pogwałcenie praw człowieka?”.

WYSOKI POZIOM

Opis kryteriów:

Uczeń potrafi szczegółowo opisać funkcjonowanie gułagów i rozróżnić różne rodzaje represji. Potrafi wyjaśnić historyczny kontekst ich powstania i rozwoju, w tym przyczyny i konsekwencje. Opisać, jak represje zmieniały się w czasie. Analizuje konkretne losy więźniów i zastanawia się nad nimi z perspektywy etycznej. Aktywnie dyskutuje na temat demokracji, wolności i praw człowieka.

Przykład wystąpienia ucznia:

„Gułagi były obozami w Związku Radzieckim, gdzie ludzie byli wysyłani do pracy przymusowej. Powstały po rewolucji, kiedy komuniści doszli do władzy. Początkowo trafiali do nich głównie ich przeciwnicy, ale potem, pod rządami Stalina, stało się to powszechne i każdy, kto ich nie lubił lub się z nimi nie zgadzał, mógł tam trafić. Zamykali wielu ludzi podczas kolektywizacji i budowy fabryk w latach trzydziestych XX wieku. Musieli wykonywać ciężką i niebezpieczną pracę, często gdzieś na Syberii lub przy budowie fabryk. Wielu ludzi tam zginęło.

Jednym z więźniów był pan Novák, zwykły robotnik, a nawet komunista. Aresztowano go i oskarżono o szpiegostwo, choć nie było to prawdą. Spędził pięć lat w obozie pracy na Syberii, gdzie zachorował na gruźlicę. Kiedy został zwolniony, nie był już w stanie normalnie pracować i utrzymywał się najlepiej jak potrafił. Jego historia pokazuje, jak cały reżim łamał prawa człowieka i niszczył ludzkie życie. Z moralnego punktu widzenia jest to straszne. Dlatego ważne jest, aby bronić demokracji i wolności, aby takie rzeczy się nie powtórzyły”.